

19. MAI 2021

BARNEVERNANSATTES SPRÅK
OG HOLDNINGER I MØTE MED
SKEIV UNGDOM OG SKEIV
SEKSUALITET

BACHELOR I BARNEVERN, VÅREN 2021

EKSAMENSKODE: BVUH3900

KANDIDATNUMMER: 886

ANTALL ORD: 9887

OsloMet – Storbyuniversitet

Fakultet for samfunnsvitenskap

Innhold

1. Innledning.....	2
1.1 Hvorfor har jeg valgt dette temaet, og hvorfor er det så viktig?.....	2
1.2 Problemstilling, avgrensning og begreper	3
1.3 Forforståelse	4
1.4 Oppgavens oppbygging	4
2. Metode.....	5
2.1 Litteratursøk	5
2.2 Kildekritikk	5
3. Skeiv identitet og identitetsutvikling.....	7
3.1 Heteronormativitet, homotoleranse, homonegativitet og minoritetsstress	7
3.2 Skeiv identitet.....	8
3.3 Å komme ut.....	9
3.4 Skeive livsfaser.....	10
4. Hvordan jobbe med egne holdninger?.....	12
4.1 Kunnskap.....	12
4.2 Erfaringer.....	15
5. Hvordan jobbe med eget språk?	18
5.1 Inkluderende språk	18
5.2 Kunnskap.....	19
5.3 Usynlig eller selvlysende.....	21
6. Står homotoleransen i veien for kompetansehevingen?	23
Avslutning	24
Referanser.....	25
Vedlegg 1	28

1. Innledning

Følgende hendelse fra en omsorgsinstitusjon for ungdom kan illustrere hvor mye makt som ligger i språk og holdninger: En av ungdommene ved institusjonen, en gutt på 15 år, viste stolt fram til de ansatte et bilde av en veske han skulle få av foreldrene sine. En miljøterapeut så på bilde før han sa: «Det der er jo en veske. Da kommer du til å se skikkelig homo ut!» Hva gjør det med en ungdom å bli møtt på denne måten? Og er miljøterapeuten bevisst hva denne formuleringen kan føre med seg?

Ifølge undersøkelser gjort på oppdrag fra Bufdir har det de siste 10 årene vært en sterk økning i aksept ovenfor skeive i Norge (Anderssen, Liliana, Olaniyan, & Malterud, 2016; Anderssen & Malterud, 2013; Anderssen & Slåtten, 2008; Støren, Rønning, & Gram, 2020). Gjennom nasjonale undersøkelser kommer det fram at vesentlig færre mennesker har negative holdninger rettet mot skeive, men allikevel ser man at skeive generelt sett har dårligere livskvalitet enn resten av befolkningen (Bufdir, 2020a). I tillegg er «homo» fortsatt et av de mest brukte skjellsordene på både ungdomskoler og videregående (Fladmoe, Nadim, & Birkvad, 2019, s. 64; Hasund, 2020, s. 35). I rapporten *Skeive barn og unge i barnevernet* legges det fram en antakelse om at skeive barn og unge er overrepresentert i barnevernet. Samtidig viser rapporten *Rettane til LHBTI-barn i Noreg*, fra Redd Barna, Fri og Skeiv ungdom at skeive barn er ekstra utsatt for å oppleve utfordringer på en rekke ulike arenaer. Allikevel er det mye som tyder på at ansatte i barneverntjenesten har lite kunnskap rundt skeiv ungdom og skeiv seksualitet (Paulsen, et al., 2020, s. 15). Som ansatt i barneverntjenesten vil de holdningene vi har og det språket vi bruker påvirke den jobben vi utøver og de menneskene vi møter (Eide & Skorstad, 2016, s. 130; Follesø, 2019, s. 113). Språket og holdningene våre vil ha makten til å påvirke og endre en ungdoms verden, men vet vi egentlig hvordan vi skal møte skeive ungdommer?

1.1 Hvorfor har jeg valgt dette temaet, og hvorfor er det så viktig?

Det er flere grunner til at jeg har valgt å fordype meg i denne tematikken. For det første er dette et tema som står meg nært, ettersom jeg selv har erfaring med å vokse opp som skeiv. Jeg var en av de heldige som vokste opp med en støttende familie og gode venner. Likevel har jeg møtt på både fordomsfulle holdninger og nedlatende språk, og kjent på følelser som frykt og fortvilelse i tilknytning til min legning. Hvordan er det da for de ungdommene som mangler den gode støtten, eller de som har det så vanskelig hjemme at deres legning kun er en

liten del av de mange utfordringene de står ovenfor? Hvordan kan vi som barnevernsansatte møte dem på en trygg og anerkjennende måte?

For det andre mener jeg at skeive ungdommer og skeiv seksualitet har hatt en altfor liten plass i sosialfaglig forskning, i de sosialfaglige utdanningene og i praksis på arbeidsplassene. Dette kommer tydelig fram i Paulsen. et. al. (2020) sin rapport *Skeive barn og unge i barnevernet*. Barnevernets mandat er å sikre at barn og unge får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid (Barnevernloven, 1992, § 1-1), men hvordan kan man hjelpe noen med noe man ikke har kunnskap om? Ifølge det yrkesetiske grunnlagsdokumentet skal barnevernspedagogen anerkjenne ulikheter og ikke-diskriminering, og jobbe imot urimelig forskjellsbehandling med utgangspunkt i blant annet seksuell orientering. Videre poengteres det at «Det er imidlertid også viktig å være kritisk til likebehandling og standardiserte tiltak i møte med ulike situasjoner og behov.» (FO, 2019, s. 4). Dersom de ansatte i barnevernet skal kunne opprettholde dette, er de nødt til å vite noe om hva de skeive ungdommene går gjennom, og hvordan man kan møte de på en trygg og anerkjennende måte. Alt for mange barn og unge lar være å dele sin seksuelle orientering med de ansatte i barnevernet, uavhengig av hvor viktig det er for deres livssituasjon (Paulsen, et al., 2020). Derfor mener jeg at dette temaet er av barnevernsfaglig relevans.

1.2 Problemstilling, avgrensning og begreper

Den ansatte i barneverntjenestens språk og holdninger vil spille en avgjørende rolle i deres møte med skeive ungdommer (Paulsen, et al., 2020). Med bakgrunn i dette og det som er skrevet over, har jeg valgt følgende problemstilling:

Hvordan kan ansatte i barneverntjenesten jobbe med eget språk og egne holdninger til skeive ungdommer og skeiv seksualitet?

Holdninger vil i denne oppgaven forstås som «en relativt vedvarende måte å organisere våre tanker, følelser og handlinger på.» (Kaufman, referert i Ohnstad, 2010, s. 233). Med «ungdom» sikter jeg i denne oppgaven til mennesker i alderen 14 til 18 år, ettersom dette er en periode i livet der identitet og identitetsutvikling står særlig sentralt (Hegna, 2007, s. 21). Jeg vil også benytte meg av uttrykket «de unge» underveis i teksten, og sikter da til den samme aldersgruppen. «Skeiv ungdom» vil i denne oppgaven bli brukt om ungdom som på et eller annet nivå oppfatter seg selv som annerledes på bakgrunn av sin seksuelle orientering. Jeg har her valgt å avgrense oppgaven til å kun omhandle seksuell orientering, selv om

«skeiv» også kan omfatte kjønnsidentitet. Jeg har valgt å benytte meg av begrepet «skeiv» ettersom mange av de som bryter med normer for seksualitet kan kjenne seg igjen i det. I tillegg fant Svendsen, Stubberud og Djupedal (2018) ut at det er dette begrepet mange norske ungdommer foretrekker (Svendsen, Stubberud, & Djupedal, 2018, s. 173).

1.3 Forforståelse

Min egen forforståelse reflekteres både gjennom det valgte temaet og oppgavens problemstilling. Denne forforståelsen bygger på egne livserfaringer som skeiv, og på kunnskap og erfaringer tilegnet gjennom omgangskrets, miljø, medier, studiet, praksis og arbeidslivet. Dette er et tema som står meg nært, og min forforståelse er derfor preget av mye engasjement og følelser. På bakgrunn av dette kan min forforståelse tilknyttet tematikken både framstå som en ressurs, samtidig som den kan være en potensiell fallgruve. På den ene siden er det min forforståelse som er årsaken til at jeg har valgt dette temaet og denne problemstillingen, og som gir meg muligheten til å se den barnevernsfaglige relevansen. I tillegg har jeg allerede kjennskap til en del forskning, litteratur og begreper knyttet til denne tematikken, noe som kan være en god ressurs når jeg skal søke etter og finne fram til relevant fagstoff. På den andre siden kan min forforståelse gi meg et farget blikk på tematikken og hindre meg i å være åpen for nye synsvinkler. Det vil likevel være nettopp mine personlige erfaringer som gjør at jeg legger merke til disse temaene, som andre barnevernspedagoger lett kan overse. Det er aldri mulig å være hundre prosent objektiv, og det er viktig at jeg er bevisst på dette underveis i prosessen, og at jeg har et aktivt forhold til min forforståelse og meg selv.

1.4 Oppgavens oppbygging

I denne oppgaven vil jeg presentere teori og fagstoff parallelt med diskusjonen av problemstillingen. Jeg vil først, i kapittel 2, gjøre rede for metoden jeg har brukt og relevant kildekritikk. I kapittel 3 vil jeg presentere teori knyttet til skeiv identitet og identitetsutvikling. Dette er for å få en bedre forståelse av hva skeive ungdommer går igjennom, og vil også danne grunnlaget for å kunne besvare problemstillingen. I kapittel 3 og 4 skal jeg drøfte og diskutere problemstillingen opp mot relevant fagstoff, teori og forskning, i tillegg til min egen forståelse og erfaring. I kapittel 5 skal jeg stille spørsmål ved om homotoleransen står i veien for den ansattes utvikling av språk og holdninger knyttet til det som kommer fram i kapittel 3 og 4. I avslutningskapitlet vil jeg oppsummere oppgavens viktigste punkter i forhold til problemstillingen.

2. Metode

Metode kan beskrives som vårt redskap eller vår vei mot et mål når vi skal undersøke noe. Den vil kunne fortelle oss hvordan vi bør gå fram i innhenting av informasjon, og hvordan vi skal bruke denne informasjonen (Dalland, 2020, ss. 53-54). I denne oppgaven har jeg brukt metoden litteraturstudie, som i korte trekk betyr at oppgaven er bygget på allerede eksisterende litteratur, forskning og teori (Dalland, 2020, s. 199).

2.1 Litteratur og litteratursøk

I startfasen av litteratursøket gjennomgikk jeg tidligere pensumlistene fra studieløpet. Det har vært lite fokus på skeive ungdommer og skeiv seksualitet, og det ble fort tydelig for meg at jeg ville trenge supplerende litteratur på dette området. Språk og holdninger er temaer vi har vært innom ved flere anledninger, men aldri knyttet direkte til skeiv tematikk. Det var derfor nødvendig å finne mer relevant litteratur på disse områdene også, for å bygge videre på litteraturen jeg allerede hadde. For å finne denne litteraturen har jeg hovedsakelig brukt biblioteksdatabasen Oria. Her begynte jeg med søkeord som «skeiv», «ungdom», «seksualitet», «barnevern», «språk» og «holdninger», og kombinert disse ordene på ulike måter. Jeg benyttet meg også av alternative søkeord til begrepet «skeiv», som «homo», «lesbisk» og «lgbt». Søk på «barnevern» i kombinasjon med diverse utgaver av «skeiv» ga lite treff, og jeg har derfor benyttet meg en del av litteraturlister fra relevante artikler og rapporter med lignende tematikk.

2.2 Kildekritikk

Kildekritikk handler om å forholde seg kritisk til de kildene man benytter seg av, og kontinuerlig vurdere kildens gyldighet, troverdighet og relevans for egen problemstilling (Dalland, 2020, s. 143). Etersom barnevernet er et fagfelt under stadig utvikling, har det vært viktig for meg å forsøke å finne oppdatert kunnskap. Likevel har valgt å bruke noe eldre litteratur, som Skjervheim (1996) og Hereks (1984) teorier om holdninger. Til tross for at disse kildene er eldre, er både forfatterne og teoriene deres fortsatt anerkjente innenfor deres fagfelt, og jeg anser de derfor som troverdige og aktuelle for min oppgave. Underveis i prosessen har jeg også fokusert på å finne norsk litteratur ettersom både barnevernet og det å være skeiv ikke er det samme i Norge som i resten av verden. På bakgrunn av at dette temaet

er lite forsket på, har jeg allikevel sett meg nødt til å inkludere et par internasjonale kilder. Disse er Legate, Ryan og Weinsteins (2012) artikkel om å komme ut, Meyers (2003) artikkel om minoritetsstress og homonegativitet og Herek (1984) sin holdningsteori. Alle tre artiklene er publisert i fagfellevurderte tidsskrifter, og jeg anser de derfor som troverdige og relevante kilder.

Underveis i oppgaven har jeg valgt å trekke inn nettkildene til Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold, heretter kalt FRI, og Skeiv Ungdom. Disse kildene er ikke rene forskningskilder, og de har begrenset med kildehenvisning på nettsidene sine. Grunnen til at jeg allikevel har valgt å trekke dem inn, er fordi tekstene deres baserer seg på en blanding av forskningslitteratur og skeives erfaringer. Dette er også relevante og tilgjengelige kilder for de ungdommene og barnevernsansatte som søker etter informasjon om skeiv seksualitet, og denne oppgaven vil på den måten kunne gjenspeile den tilgjengelige informasjonen. Jeg har vært svært oppmerksom på hvordan jeg anvender disse kildene i oppgaven, og de vil hovedsakelig bli brukt til å underbygge argumenter og framheve konkrete tips i møte med skeiv ungdom.

Min hovedkilde for å besvare problemstillingen er Paulsen, et al. (2020) sin rapport *Skeive barn og unge i barnevernet*. Denne rapporten er en oppsummering av prosjektet «Barnevern i et LHBTI-perspektiv», som hadde som hovedmål å finne ut av hvordan det skeive perspektivet ivaretas i barnevernet. Dette prosjektet ble gjennomført på oppdrag fra Bufdir, og rapporten ble publisert for under et år siden. Funnene baserer seg på en breddeundersøkelse besvart av barnevernledere og ansatte, i tillegg til intervjuer av ungdommer og ansatte i barneverntjenesten, på institusjoner og på barnevern- og sosionomutdanningene. På bakgrunn av dette anser jeg denne rapporten som troverdig og relevant for min problemstilling.

Den eneste utfordringen jeg finner ved denne kilden er dens mulige skjeve utvalg i intervjuene. Paulsen, et al. (2020) påpeker at de sjeldent har opplevd så mange avslag og så lite engasjement fra barnevernets side, og at dette antagelig har påvirket resultatene i undersøkelsen. Informantene er derfor i hovedsak personer som selv er skeive, er i nær relasjon med noen som er skeive, eller personer som fra før av er engasjert i temaet (Paulsen, et al., 2020, s. 21). På bakgrunn av dette kan det tenkes at rapporten fremstiller et mer positivt, åpent og engasjert barnevern enn det som er realiteten. Dette er noe jeg har vært svært oppmerksom på underveis i oppgaven, og jeg har også inkludert det i drøftingen i kapittel 4.

3. Skeiv identitet og identitetsutvikling

Identitet handler om hvem man er og hvordan man oppfatter seg selv. Identiteten er sammensatt av en rekke ulike elementer, og den vil forandre og utvikle seg gjennom hele livet. Den vil påvirkes av hvordan man blir møtt av andre mennesker og samfunnet, og de ulike delene av ens identitet vil være mer eller mindre relevant avhengig av hvilken arena man befinner seg på (Hegna, 2007, s. 19). Seksuell orientering er en viktig del av alle menneskers identitet, enten man definerer seg som skeiv eller hetero, og den vil være med på å avgjøre hvordan man forstår seg selv og hvordan man blir møtt og forstått av andre (Hegna, 2007, s. 23). At man er komfortabel og stolt av sin egen identitet vil være viktig for et menneskes livskvalitet (Malterud & Anderssen, 2014, s. 105). Det kan imidlertid være både vanskelig og utfordrende å være komfortabel og stolt av sin skeive identitet. Jeg skal nå gjøre rede for de fire sentrale begrepene heteronormativitet, homotoleranse, homonegativitet og minoritetsstress. Videre skal jeg presentere teori knyttet til skeiv identitet, å komme ut og skeive livsfaser.

3.1 Heteronormativitet, homotoleranse, homonegativitet og minoritetsstress

Heteronormativitet handler om holdninger, språk og praksis som bygger på en tatt-for-gitt antakelse om at alle er heterofile (Hegna, 2007, s. 50; Synnes & Malterud, 2019, s. 106). Begrepet stammer opprinnelig fra skeiv teori, og blir blant annet brukt til å beskrive og kritisere den allmenne oppfatningen av at kjærlighet og seksuelle forhold kun kan anses som normale dersom relasjonen er mellom en biologisk mann og en biologisk kvinne (Hegna, 2007, s. 50). I et heteronormativt samfunn vil alle være heterofile fram til det motsatte er bevist. Relasjoner som ikke passer inn i den heteronormative standarden blir dermed usynliggjort eller oppfattet som avvik (Stokke, Lundhaug, Hanneren, Solberg, & Steinland, 2018, s. 14).

To begreper som er tett knyttet opp mot heteronormativitet er *homotoleranse* og *homonegativitet*. Homotoleranse handler om at den heterofile levemåten fortsatt blir sett på som den beste, men at den skeive levemåten blir sett på som et mulig alternativ som skal tolereres (Svendsen, et al., 2018, s. 166). I Norge har homotoleransen blitt en viktig norsk verdi det siste tiåret, noe som kommer til syne gjennom blant annet skolens økte fokus på seksualmangfold, den kjønnsnøytrale ekteskapsloven fra 2008 og diskrimineringsvernet fra 2018 (Eggebø, Stubberud og Andersen, 2019, s. 11; Svendsen, et al., 2018, s. 166).

Utfordringen med dette begrepet er at det tilsier at skeive er mennesker som må *tolereres* av resten av samfunnet. Når noe burde tolereres, signaliserer man samtidig at denne tolereringen er et valg (Røthing & Svendsen, 2010, s. 153).

Homonegativitet inkluderer blant annet fenomener som vold, diskriminering og nedsettende og fordomsfulle holdninger og handlinger rettet mot personer som ikke er heterofile.

Homonegativitet kan både komme fra enkeltindivider og fra befolkningen eller samfunnet generelt (Synnes & Malterud, 2019, s. 106). Dette gjenkjenner de fleste som *homofobi*.

Homofobi indikerer imidlertid en frykt for homofile, som ikke nødvendigvis er det samme som at noen utøver vold eller diskriminerer. Ved å bruke ordet homofobi signaliserer man også at de som utøver de negative handlingene gjør det av frykt, og at de dermed kan sees på som ofre som trenger forståelse (Røthing & Svendsen, 2009, s. 206-207).

Når en del av vår identitet bryter med heteronormen, som for eksempel ved å være skeiv, kan denne identiteten kalles en minoritetsidentitet. *Minoritetsstress* handler om det stresset man opplever og utsettes for som et resultat av ens sosiale posisjon i samfunnet (Synnes & Malterud, 2019, s. 105). Det er altså snakk om den tilleggsbelastningen man opplever på bakgrunn av å tilhøre en bestemt minoritet (Meyer, 2003, s. 675). Meyer (2003) presenterer i sin artikkel «Prejudice, Social Stress, and Mental Health in Lesbian, Gay, and Bisexual Populations: Conceptual Issues and Research Evidence» tre ulike former for minoritetsstress hos skeive. Den første formen handler om *opplevd* homonegativitet, som vil si at man opplever stress på bakgrunn av at man selv har opplevd vold, diskriminering eller fordomsfulle holdninger. Den andre formen handler om en *forventning* om homonegativitet, som vil si at stresset baserer seg på frykten for og forventningen om at det kan skje. Den tredje formen handler om *internalisert* homonegativitet, som vil si at man selv har tatt til seg samfunnets negative holdninger og dermed er negativ til sin egen skeive seksualitet (Meyer, 2003, s. 676).

Alle disse fire fenomenene, heteronormativitet, homotoleranse, homonegativitet og minoritetsstress er med på å forme tilværelsen for skeive ungdommer i Norge i dag. Samtidig vil de også legge føringer for skeiv identitet og identitetsutvikling.

3.2 Skeiv identitet

Ungdomstiden blir gjerne sett på som en periode i livet der identitet og identitetsutvikling er særlig sentralt. Denne perioden er gjerne preget av store endringer, mange avgjørende valg, nye forventninger fra samfunnet og mye forvirring og usikkerhet (Hegna, 2007, s. 21-22). I

samfunnet har vi en rekke normer som legger føringer og forventninger til hvordan vår identitet burde være (Tjora, 2018). Som skeiv vil du bryte samfunnets normer for seksuell orientering, ettersom disse normene tilsier at alle er heterofile. I ungdomstiden vil derfor mange danne en heteroseksuell identitet, ettersom det er dette det heteronormative samfunnet forventer av dem. For de ungdommene som er usikre på sin egen seksualitet kan dermed identitetsutviklingen i ungdomstiden bli enda mer forvirrende og vanskelig enn det den er i utgangspunktet (Hegna, 2007, s. 23-24). Å etablere en skeiv identitet, spesielt dersom man allerede har etablert en heterofil identitet, kan skape et brudd med de gjeldende forventningene fra både samfunnet og en selv. «Bruddet med heteronormativiteten kan oppleves som en manglende evne til å klare å leve opp til generelle standarder eller som å forkaste grunnleggende sosiale normer, men uten at tydelige alternative normer tilbys unge med en homofil eller lesbisk orientering» (Hegna, 2007, s. 52).

3.3 Å komme ut

Å «komme ut», både ovenfor seg selv og ovenfor andre, blir ansett som en sentral del av den skeive identitetsutviklingen (Eggebø, et al., 2019, s. 56; Eggebø, Stubberud, & Karlstrøm, 2018, s. 71; Legate, et al., 2012, s. 145). Å komme ut handler om å åpne seg om sin seksuelle orientering, og dermed avkrefte andres antagelige forventning om at man er heterofil. Dette er ikke noe man bare gjør en gang, og de av oss som lever som skeive må vurdere grad av åpenhet, og om man i det hele tatt skal komme ut, hver gang man går inn i en relasjon med nye mennesker (Eggebø, et al., 2019, s. 56). Å komme ut ovenfor familie og venner vil for mange ha en stor betydning, men som skeiv må man også velge om man skal komme ut på andre arenaer som skolen, arbeidsplassen og i møte med offentlige tjenester (Eggebø, et al., 2019, s. 68-69). I en undersøkelse gjort av Bjørkman (2012) kom det fram at de skeive deltakerne foretok en *lønnsomhetsanalyse* hver gang de møtte nye mennesker og måtte vurdere om de skulle være åpne om sin seksuelle orientering. På denne måten forsøkte de å tenke seg til den andres holdninger og reaksjon, og vurderte de positive og negative sidene ved å være åpen opp mot hverandre (Bjørkman, 2012, s. 55).

Eggebø, et al. (2019) skriver i sin rapport «skeive livsløp» at det å være åpen om sin egen seksuelle legning er en viktig betingelse for et godt og fullverdig liv, mens det å ikke være åpen kan ha negative konsekvenser knyttet til både identitet, levekår, helse og mestring (Eggebø, et al., 2019, s. 57). På en annen side er det ikke utelukkende positivt for alle å komme ut ettersom det også kan utgjøre en risiko for stigmatisering, negative holdninger,

avvisning, brutte relasjoner, vold, diskriminering og forfølgelse (Eggebø, et al., 2018, s. 71; Legate, et al., 2012, s. 145). Komme-ut-prosessen kan altså medføre mye stress og usikkerhet når man ikke vet hvordan familie, venner og resten av samfunnet vil reagere. Denne usikkerheten kan få et negativt utfall på personens psykiske helse, allerede før personen har kommet ut som skeiv (Legate, et al., 2012, s. 146).

Den første gangen man kommer ut til noen og er åpen om sin seksuelle orientering vil spille en svært viktig rolle i skeives liv. Hvordan man blir møtt i denne situasjonen vil både kunne påvirke relasjonen imellom en selv og den man forteller det til, og også være avgjørende for hvordan man forholder seg til å være åpen og komme ut senere i livet (Eggebø, et al., 2019, s. 56). Den første personen man kommer ut til er gjerne en person man står nært, og enten man blir møtt med frykt eller trygghet vil denne følelsen sette seg i kroppen, og være med i alle senere situasjoner der åpenhet vurderes (Eggebø, et al., 2019, s. 70).

3.4 Skeive livsfaser

Opp gjennom årene, og spesielt etter 1970-tallet, har det blitt utgitt en rekke artikler, teorier og modeller knyttet til skeiv identitetsutvikling og komme-ut-prosessen (Ohnstad, 2008, s. 19). Kritikken rettet mot komme-ut-modellene og skeive identitetsutviklingsmodeller er at de gjerne presenteres som en lineær prosess som ikke tar hensyn til at skeive må komme ut mer enn en gang (Ohnstad, 2008, s. 20). I Eggebø, et al. (2019) sin rapport, *Skeive livsløp. En kvalitativ studie av levekår og sammensatte identiteter blant lhbtis-personer i Norge*, går de bort fra den lineære og tidskronologiske inndelingen av faser, og bruker heller skeiv teori og sitt empiriske materiale til å presentere viktige erfaringer og faser man gjerne går gjennom i et skeivt liv. De ulike erfaringene vil kunne komme på ulike tidspunkter i livet, og gjør det dermed vanskelig å sortere dem etter tid. De fem ulike erfaringene som blir tatt opp er følelsen av annerledeshet, negative møter, diskriminering, mobbing og vold, seksuelle krenkelser, å komme ut/inn, og forhandlinger om normative familieliv.

Den første erfaringen, å føle seg annerledes, er en sentral erfaring for mange skeive. Flere kjenner på denne følelsen allerede i barndommen, men den kan også dukke opp ellers i livet. Her vil voksnes møte med barn og unges annerledeshet være svært viktig. I intervjuene kommer det fram at flere av informantene følte seg annerledes som barn, og ble møtt med negative reaksjoner og sanksjoner fra voksne. En følelse av annerledeshet kan være både vanskelig og utrygt, og disse følelsene kan bli forsterket dersom man opplever at de voksne

rundt hverken forstår eller bekrefter ens situasjon og opplevelser (Eggebø, et al., 2019, s. 72). Den neste sentrale erfaringen er negative møter i form av hatytringer, diskriminering, mobbing og vold. Mange av informantene i undersøkelsen fortalte om erfaringer fra slike møter, der bakgrunnen var deres seksuelle orientering. For mange startet mobbingen allerede i barndommen, noe som kan sees i sammenheng med annerledesheten som er beskrevet over. De som ikke hadde opplevd slike møter fortalte at de likevel kjente på frykten for at det kunne komme til å skje. Denne frykten og risikoen er en del av det som utgjør minoritetsstress (Eggebø, et al., 2019, ss. 73-74).

Den tredje sentrale erfaringen er seksuelle krenkelser. Her fortalte informantene om hendelser fra både barndom og voksen alder. Et tema som gikk igjen var sårbarheten på nett, spesielt når man er ung og nettopp har kommet ut eller er i ferd med å utforske og finne ut av sin egen skeive identitet. Flere av informantene trakk frem erfaringer angående uønsket seksuell oppmerksomhet over internett, der de ble «gjort til et objekt for andres fantasi» (Eggebø, et al., 2019, s. 77). Den fjerde sentrale erfaringen Eggebø, et al. (2019) trekker fram er å komme ut, og å komme inn. Når man kommer ut til omverdenen som en normbryter får man samtidig en mulighet til å komme inn i et skeivt fellesskap. Alle informantenes komme-ut-historier inneholdt også fortellinger om det nye fellesskapet de nå kunne bli en del av, og hvilken betydning det har hatt for deres liv. Flere av informantene skulle også ønske at de hadde hatt tilgang til dette fellesskapet fra de var unge, ettersom det nye nettverket ble som en ny og valgt familie. Skeive fellesskap og nettverk kan tilby en arena der man kan være normal sammen med mennesker som forstår og som har gjort seg de samme erfaringene i livet (Eggebø, et al., 2019, s. 78-81). Forhandlinger om normative familieliv er den siste sentrale erfaringen som blir trukket fram. Det er sterke forventninger til at man som voksen skal etablere et heterofilt parforhold og få barn sammen. De av oss som er skeive vil bryte med disse forventningene, og blant informantene var det mange som tok opp spenningen mellom ønsket om å bli oppfattet som «normal» og forståelsen av seg selv som en som ikke vil eller kan passe i denne kategorien (Eggebø, et al., 2019, s. 84-90).

4. Hvordan jobbe med egne holdninger?

«I sosialpsykologien defineres holdninger som en relativt vedvarende måte å organisere våre tanker, følelser og handlinger på» (Kaufman, referert i Ohnstad, 2010, s. 233). Holdninger handler altså både om hvordan vi tenker om noe, hvordan vi reagerer på det emosjonelt, og hva slags type atferd vi ønsker å møte det med. Holdninger er noe vi lærer, og de springer ut av det miljøet og den kulturen vi lever i, samtidig som de i stor grad vil være påvirket av samfunnets gjeldende tatt-for-gitt-heter. Hvordan kan da den ansatte i barneverntjenesten jobbe med sine egne holdninger, spesielt rettet mot skeive ungdommer og skeiv seksualitet?

4.1 Kunnskap

Ifølge rapporten til Paulsen, et al. (2020) er det veldig få ansatte i barnevernet som har negative eller dårlige holdninger til skeive barn og unge. Dette blir også bekreftet av ungdommene i undersøkelsen, der ingen kunne beskrive å ha blitt møtt med direkte dårlige holdninger knyttet til sin seksuelle orientering. Det kan imidlertid virke som at utfordringen for de ansatte ligger i en såkalt «fargeblind» eller nøytral holdning, der innstillingen er at alle skal behandles likt (Paulsen, et al., 2020, s. 168). At alle barn og unge skal behandles likt kan høres fint ut i teorien, men vil by på problemer i praksis. Dette kommer også fram i det yrkesetiske grunnlagsdokumentet, der det poengteres at den ansatte må utvise forsiktighet rundt likebehandling i møte med barn og unge som har ulike behov og som står i ulike situasjoner (FO, 2019, s. 4). Med likebehandling trenger ikke nødvendigvis seksualitet å tematiseres, ettersom majoriteten aldri vil oppleve minoritetstress eller homonegativitet knyttet til sin seksuelle orientering. På denne måten kan den gode intensjonen om å behandle alle likt ende med diskriminerende og krenkende praksiser der den skeive blir usynliggjort. Som ansatt i barnevernet kan vi derfor ikke behandle alle likt, men vi kan gi alle de samme mulighetene ved å se og anerkjenne hver ungdom og deres behov. Dersom den ansatte blir oppmerksom på forskjellen mellom likebehandling og likeverd, vil den ansatte både kunne følge det yrkesetiske grunnlagsdokumentet, jobbe med egne holdninger og tilby og tilrettelegge for likeverdige muligheter.

På en annen side presenterer Paulsen et. al (2020) i sitt metodekapittel at de har hatt en stor utfordring med å rekruttere informanter til dette prosjektet. De knytter dette opp mot det manglende fokuset på seksualitet i barnevernet, og at mange kan oppfatte dette temaet som «utenfor barnevernets mandat» (Paulsen, et al., 2020, s. 21). Til tross for gode resultater på

undersøkelsen, kan det altså virke som at det er en generell holdning i barnevernet knyttet til at skeiv seksualitet ikke er så viktig.

Ny kunnskap vil kunne endre våre holdninger, ved at enten tankene, følelsene eller atferden vår endres (Ohnstad, 2010, s. 233-234). Med andre ord kan utvidet kunnskap om skeiv seksualitet være et godt redskap for den barnevernsansatte som skal jobbe med egne holdninger. Økt kunnskap vil kunne utfordre de heteronormative holdningene og de tatt-for-gitt antakelsene det medfører. Det vil kunne gi nye tanker om temaet, utfordre de allerede tilknyttede følelsene, og videre endre vår atferd i møtet med tematikken (Ohnstad, 2010, s. 234). På denne måten kan den ansatte i barnevernet få en større forståelse for tematikkens relevans, og følelser som usikkerhet og likegyldighet kan byttes ut med trygghet og forståelse. Dette vil da kunne utvikle den ansattes holdninger ovenfor skeive ungdommer og skeiv seksualitet, og det vil samtidig hjelpe den ansatte i å se viktigheten av denne tematikken.

Flere av informantene i Paulsen, et al. (2020) sin studie poengterer at når temaet seksualitet først blir bragt opp, så er det gjerne knyttet til skadelig seksuell atferd (Paulsen, et al., 2020, s. 57). Skeiv seksualitet ender dermed ofte opp med å handle om bare sex, og da spesielt de negative aspektene ved det. Dette kommer også fram i intervjuene med ungdommene, der flere forteller at samtalen kun handlet om sex når de åpnet seg om sin seksuelle legning, framfor hva det kunne bety for deres identitet og livssituasjon (Paulsen, et al., 2020, s. 70). Dette kan forklares ved at barnevernet gjerne fokuserer på det bekymringsfulle, ettersom deres mandat er å avdekke omsorgssvikt og hjelpe de barna som lever under skadelige forhold eller selv har skadelig atferd. Utfordringen med dette smale fokuset er at det kan bidra til at barn og unges seksuelle orientering blir noe man bør bekymre seg over dersom det tas opp. Samtidig kan man risikere at seksuell orientering blir redusert til symptomer på noe annet (Paulsen, et al., 2020, s. 57).

Skjervheim (1996) skiller mellom to fundamentalt ulike holdninger man kan innta når man kommuniserer med andre. På den ene siden kan man delta og engasjere seg i det den andre sier, ved å vise oppmerksomhet mot det som bli sagt. Skjervheim (1996) kaller dette en treleddet relasjon, der relasjonen er mellom en selv, den andre og det som blir sagt. På den andre siden kan man unngå å engasjere og bry seg, og heller rette fokus mot det faktum at den andre personen sa det som ble sagt. Det handler ikke lenger om *hva* som ble sagt, men at det *ble* sagt (Skjervheim, 1996, s. 71-72). Caset som presenteres i starten av denne oppgaven kan illustrere en slik situasjon. Miljøterapeuten retter fokuset mot det faktum at ungdommen skal få en veske, framfor å møte ungdommen på hans entusiasme. Skjervheim (1996) mener at

denne typen holdning fører til to toleddede relasjoner. En selv i relasjon til det som ble sagt, og den andre i relasjon til det personen sa (Skjervheim, 1996, s. 71-72).

Når den ansatte fører samtalen om seksualitet over på sex eller skadelig seksuell atferd, kan det føre til det Skjervheim (1996) kaller to toleddede relasjoner. Ungdommen i relasjon til sin skeivhet, og den ansatte i relasjon til at ungdommen fortalte om sin skeivhet. Den ansatte tar da utgangspunkt i sin egne begrensede kunnskap og samfunnets heteronormative tankegang, og fører samtalen videre basert på dette. En viktig utfordring her er at den ansatte kan risikere å tolke ungdommens utsagn uten at ungdommen selv får ta del i denne tolkningen (Olkowska & Landmark, 2016, s. 41). For å oppnå den treleddede relasjonen må den ansatte engasjere seg i det ungdommen sier ved å stille spørsmål og undre seg i fellesskap med ungdommen (Skjervheim, 1996, s. 71-72). Med økt kunnskap vil den ansatte kunne utvikle sine holdninger til å inneholde noe mer enn det heteronormative, og det vil da være lettere for den ansatte å følge opp med gode spørsmål og vise forståelse for det ungdommen forteller. Å aktivt etterstrebe den treleddede relasjonen vil da i seg selv kunne hjelpe den ansatte med å jobbe med sine egne holdninger.

Det kan virke som at barnevernet er så opptatt av det bekymringsfulle, at de hopper rett til det som kan anses som et problem (Paulsen, et al., 2020, s. 57). I utgangspunktet trenger ikke dette å være negativt, ettersom det er mye som kan vekke bekymring rundt en skeiv ungdoms oppvekst og identitetsutvikling. Utfordringen er imidlertid at de ansatte ikke har nok kunnskap på dette området, og problemfokuset blir dermed rettet til det de har kunnskap om, nemlig bekymringer knyttet til heterofil seksualitet. Med økt kunnskap rundt skeiv seksualitet vil den ansatte kunne følge opp de bekymringsverdige sidene ved en skeiv ungdom, men det vil heller rette seg mot for eksempel identitet, normbrudd, homonegativitet og minoritetsstress. Med et slikt problemfokus som ungdommene beskriver risikerer den ansatte å redusere ungdommenes skeive identitet til å kun handle om sex og skadelig seksuell atferd. Som beskrevet i kapittel 3 består den skeive identiteten av langt mer enn sex, og med kunnskap om skeiv identitet og identitetsutvikling vil den ansatte kunne endre sine holdninger for å møte skeive ungdommer på den anerkjennende og bekreftende måten de har behov for.

4.2 Erfaringer

Den amerikanske forskeren Gregory M. Herek (1984) presenterte i sin artikkel «Beyond "Homophobia": A Social Psychological Perspective on Attitudes Toward Lesbians and Gay Men» en sosialpsykologisk teori om årsakene bak holdninger, funksjonene de tjener og hvordan de kan endres. Teorien hans bygger på en antakelse om at ulike mennesker kan ha de samme holdningene til et fenomen, men av helt ulike årsaker (Herek, 1984, ss. 45-46). Herek (1984) trekker frem tre ulike holdninger som er spesielt fremtredende ovenfor skeive personer. Disse er erfaringsbetingede holdninger, symbolske holdninger og forsvarsholdninger (Herek, 1984, s. 46). I forhold til teoriens relevans for oppgaven og nåtidens skeive ungdommer, har jeg valgt å kun ta for meg de erfaringsbetingede og symbolske holdningene.

Erfaringsbetingede holdninger er de holdningene vi har som er basert på våre personlige erfaringer, og som vi videre generaliserer til å gjelde alle skeive. På den måten vil positive erfaringer med skeive gjerne resultere i positive holdninger, mens negative erfaringer vil resultere i negative holdninger. Her mener Herek (1984) at interaksjon med skeive vil være en viktig faktor, ettersom dette gir informasjon og minsker uvitenhet. Heterofile personer som har skeive venner eller bekjente vil derfor ha større mulighet til å forstå hvor feilaktig stereotypiene er, og dermed utvikle mer positive og tolerante holdninger (Herek, 1984, s. 46).

Negative symbolske holdninger uttrykker en følelse om at de av oss som er skeive krenker viktige og verdifulle verdier, og at det fremsettes urimelige krav for å endre den såkalte «status quo». Negative holdninger til skeive på bakgrunn av religion kan være et eksempel på en negativ symbolsk holdning. På den andre siden vil positive symbolske holdninger handle om en tankegang som tilsier at fordommer og diskriminering i seg selv vil krenke viktige verdier som frihet og likhet. Både positive og negative symbolske holdninger henger sammen med og uttrykker verdier som er viktige for personens selvoppfattelse og identitet. De symbolske holdningene gir tilhørighet til andre personer og referansegrupper, og vil samtidig gi en bekreftelse på hvem man er som person (Herek, 1984, s. 51). Disse holdningene vil derfor kunne endres ved at man appellerer til personens verdier, og da gjerne de verdiene som personens viktigste referansegruppe også støtter. Dersom en person for eksempel har negative symbolske holdninger ovenfor skeive på bakgrunn av religion, kan man presentere nye fortolkningsmåter av de religiøse tekstene, som igjen kan gi et nytt inntrykk. Dersom viktige og respekterte personer innenfor referansegruppen, som for eksempel en prest, også godtar

disse nye fortolkningene, vil holdningsendringen ha større sjanse for å lykkes (Herek, 1984, s. 52-54).

Basert på det som kommer fram i undersøkelsen til Paulsen, et al. (2020) kan det virke som de ansatte i barnevernet i utgangspunktet har det Herek (1984) kaller positive symbolske holdninger. Dette kan henge sammen med at den gruppen de definerer seg med, altså barnevernspedagoger, skal jobbe mot diskriminering og forskjellsbehandling (FO, 2019, s. 4; Herek, 1984, s. 51). På en annen side, hvis man kun ser på opprettholdelsen av «status quo» og legger til side delen om krenkelse, kan de negative symbolske holdningene også se ut til å gjenspeile noen av de ansattes holdninger. På barnevernkontorene har man sin faste måte å gjøre ting på, og seksualitet ser ikke ut til å være en del av det. Å inkludere temaet seksualitet vil dermed utfordre den gjeldende «status quo» på kontoret, noe som kan virke både skremmende og utfordrende, spesielt for ansatte. Som Herek (1984) skriver vil det være lettere å endre disse holdningene dersom en viktig og respektert person godtar og er med på holdningsendringen. Dersom lederen på barnevernkontoret aktualiserer temaet skeiv seksualitet, og oppfordrer sine ansatte til å gjøre det samme, vil det altså være større sannsynlighet for at holdningsendringen finner sted.

Ut ifra Herek (1984) sin modell kan det imidlertid virke som at «hovedutfordringen» ligger i manglende erfaringsbetingede holdninger, som kan gi informasjon og minske uvitenhet om skeives liv. Positive interaksjoner med skeive personer er det Herek (1984) mener vil ha størst effekt i holdningsendringene. En slik interaksjon kan føre til at en persons holdninger skifter fra å være symbolske til å bli erfaringsbetingede, og det kan også gjøre at holdningene blir mer positive. Denne interaksjons-metoden kan også ha positiv effekt på personer som allerede har erfaringsbetingede holdninger. Ved å knytte bekjentskap til flere skeive personer vil man få flere erfaringer og en større forståelse for individuelle ulikheter. De positive holdningene vil på den måten kunne forsterkes, mens de negative kan bli utfordret og brutt ned av positive erfaringer (Herek, 1984, s. 54).

På en annen side kan de «riktige» holdningene være en viktig faktor for å i det hele tatt få erfaringer med skeive personer. Som beskrevet tidligere er det å komme ut en viktig del av skeives liv, og spesielt første gangen man gjør det. Dersom den ansatte ikke møter de skeive ungdommene på en måte som uttrykker positive holdninger ovenfor skeive liv og skeiv identitet, er det ikke sikkert ungdommene åpner seg om sin seksuelle orientering (Eggebø, et al., 2019, s. 56). Det er ikke sikkert miljøterapeuten i caset egentlig har noe imot homofile,

men ved å bruke homo-begrepet i en slik negativ forstand gir han uttrykk for negative holdninger. Ved å holde fast i homotoleransen og tanken om at det ikke er så utfordrende å være skeiv, kan den ansatte i barnevernet ubevisst videreføre disse holdningene, og dermed være med på å usynliggjøre de skeive ungdommene og den skeive seksualiteten. Dersom lønnsomhetsanalysen ikke peker i en positiv retning, vil den skeive heller la vær å komme ut, og den ansatte «går glipp av» erfaringen (Bjørkman, 2012, s. 55; Eggebø, et al., 2019, s. 68).

Dette kan virke som en umulig sirkel der man må ha de «riktige» holdningene for å få erfaring, og erfaring for å få de «riktige» holdningene. Man kan ikke forvente at alle som jobber i barneverntjenesten kjenner en skeiv person, så hvordan kan man da få disse erfaringene, uten å jobbe med sine egne holdninger først? Hereks (1984) løsning på dette ville antagelig vært å plassere den barnevernsansatte i samme rom som en skeiv person (Herek, 1984, s. 46). Dessverre er ikke teorier alltid like gjennomførbare i virkeligheten, men i dagens samfunn finnes det en rekke muligheter for den som tørr å spørre. Ved hjelp av internett og sosiale medier er det meste av informasjon, og også de fleste personer, svært lett tilgjengelige, og erfaringer kan dermed være like tilgjengelige. Ved å sende en melding til en som er stolt ute på sosiale medier kan man både møtes over en kopp kaffe eller bare prate over nett. Det vil også være mulig å kontakte for eksempel Skeiv Ungdom eller FRI, som begge jobber for et mer inkluderende samfunn for skeive. Disse vil kunne svare på spørsmål, arrangere kurs på arbeidsplassen eller informere om møteplasser der du både kan møte og få erfaringer med skeive (Skeiv Ungdom, 2017; Svendsen & Paulsen, 2019). Rosa kompetanse barnevern er et kompetansehevende tiltak i regi av FRI, som tilbyr kurs og veiledning til ansatte i barnevernet. På disse kursene vil ansatte få presentert oppdatert forskningsbasert kunnskap, og det legges til rette for mye dialog og refleksjon rundt de ulike temaene. De ansatte vil også få en innføring i språk- og begrepsbruk, samt tips til hvordan å prate med barn og unge om seksualitet (Svendsen & Paulsen, 2019, s. 8). Ved å aktivt oppsøke erfaringer, og gjerne informere om at du ønsker å bli bedre på å møte skeive ungdommer, er sjansen større for at du faktisk får disse erfaringene. De ansatte i barnevernet videreutvikler sin teoretiske kompetanse og utvider sin forståelse gjennom praktiske erfaringer (Herberg & Jóhannesdóttir, 2018, s. 55). Å møte og jobbe med både skeive ungdommer, kollegaer og andre voksne vil derfor kunne hjelpe den ansatte i barnevernet med å jobbe med sine egne holdninger.

5. Hvordan jobbe med eget språk?

Reidun Follesø (2019) innleder sitt kapittel «Risiko, svev og tilhørighet. Hvilken betydning har ordene vi bruker i en barnevernsfaglig sammenheng?» i boka *Barnevernspedagog: En grunnbok*, med setningen «Språk er noe av det enkleste, viktigste og vanskeligste vi holder på med» (Follesø, 2019, s. 113). Ved hjelp av språket kan vi kommunisere og danne relasjoner, men også definere, beskrive og kategorisere. På denne måten vil språket skape virkeligheter, og påvirke hvordan både en selv og andre tenker og handler. Vår virkelighetsoppfattelse er i konstant endring i møte med andre, og i enhver samtale vil vår virkelighet bli både bekreftet, endret og justert. Språket er altså ikke bare et kommunikasjonsredskap, men også noe som former oss og vår virkelighet, og avgjør hvilke sannheter vi tar for gitt (Follesø, 2019, s. 113-115). Hvordan kan den barnevernsansatte bli mer bevisst språkets makt, og jobbe med sitt eget språk i møte med skeive ungdommer?

5.1 Inkluderende språk

Å ha et inkluderende språk handler om å bruke språket på en måte som inkluderer mangfold og hindrer stigmatisering, krenkelser og diskriminering. Dette vil signalisere til ungdommen at man er en trygg voksen som er åpen for å prate om seksuell orientering (Bufdir, 2020b). Jeg skal nå trekke frem fire av tipsene som blir presentert av LHBT-senteret til Bufdir, skeiv ungdom og FRI for hvordan de ansatte i barnevernet kan bruke et inkluderende språk i møte med skeive ungdommer.

Det første tipset er å unngå stereotypiske ord og begreper, for eksempel ved å bruke kjønnsnøytrale ord i samtaler om partnere og kjærester. Når en ungdom forteller om kjæresten sin, er det lett å følge opp med spørsmålet «hva heter han/hun?». Her vil en mer inkluderende formulering være «Hva heter kjæresten din?». På denne måten viser man ungdommen at man er bevisst den regjerende heteronormen i samfunnet (FRI, 2020). Et annet tips er å unngå å lage et skille mellom majoritet og minoritet eller «oss» og «de», for eksempel med formuleringer som «de skeive». Med et inkluderende språk vil en bedre formulering være «de av oss som er skeive», ettersom dette signaliserer at skeive er en forventet og naturlig del av vårt fellesskap (Bufdir, 2020b; FRI, 2020; Skeiv Ungdom, 2017, s. 60). Det tredje tipset er å bruke språket til å gjøre mangfold synlig på en positiv måte. Dette kan gjøres ved å for eksempel avslutte setninger med «...uavhengig av seksuell orientering», eller ved å ikke være redd for å bruke begreper som skeiv, homofil eller lesbisk (Bufdir, 2020b; Skeiv Ungdom,

2017, s. 58). Det siste tipset handler om å tørre å spørre. Ved å spørre, framfor å anta, unngår man misforståelser, og sørger for at ungdommene blir både sett og møtt som den de er (Bufdir, 2020b; Skeiv Ungdom, 2017, s. 60). For mange vil denne talemåten føles både uvant og vanskelig, og det er derfor noe som må øves på. Her kan det være lurt å gå sammen med kollegaer og øve sammen, for eksempel ved å forsøke å ha et inkluderende språk når man diskuterer saker på kontoret. Jo oftere man sier begrepene og ordlegger seg på denne måten, jo mer naturlig vil det føles (FRI, 2020; Skeiv Ungdom, 2017, s. 60).

5.2 Kunnskap

I Paulsen, et al. (2020) sin rapport blir den ansattes språk tematisert ved flere anledninger. I undersøkelsen kom det fram at en relativt stor andel av respondentene ikke har deltatt i diskusjoner rundt språk- og begrepsbruk, samt hvordan man snakker om seksuell orientering med barn og unge. I tillegg meldte hele 51 prosent av respondentene at i deres barne- og ungdomssamtaler hadde seksuell orientering aldri vært et tema. Dette kan gi en indikasjon på hvor mange i barnevernet som faktisk tar opp disse temaene i møter med barn og unge (Paulsen, et al., 2020, s. 54-55). Paulsen, et al. (2020) problematiserer dette, og kommer fram til to ulike forklaringer. På den ene siden kan den ansatte ha vurdert at barnets seksuelle orientering ikke var av relevans for saken, og derfor valgte å ikke ta det opp. På en annen side kan det handle om hvor komfortabel den ansatte føler seg med å ta opp dette temaet (Paulsen, et al., 2020, s. 56). Seksualitet er et tabubelagt tema, som betyr at det er et slags forestilt forbud mot å benevne det (Fosshagen, 2017). De tabubelagte temaene kan være vanskelig å identifisere, nettopp fordi fortielsen av temaet er så forankret i både enkeltindividene og samfunnet generelt. Det vil derfor være vanskelig å både få øye på og sette ord på de tabubelagte temaene (Herberg & Jóhannesdóttir, 2018, s. 114).

Mange av informantene gir uttrykk for at de synes seksuell orientering er et vanskelig tema å snakke om, og de etterspør mer kunnskap på dette området for å unngå å trå feil, og sørge for at de møter den unge med respekt, verdighet, åpenhet og annerkjennelse (Paulsen, et al., 2020, s. 69). Noen av informantene kom med eksempler der de uten intensjon hadde opplevd å krenke ungdommen, på bakgrunn av sine egne heteronormative holdninger og tatt-for-gittheter i språket (Paulsen, et al., 2020, s. 60). Man kan dermed stille spørsmål ved om dette er noe mange skeive ungdommer har opplevd, uten at den ansatte er klar over det selv. Som beskrevet over ligger det en enorm makt i språket vi bruker, som vil kunne påvirke den skeive ungdommen på godt og vondt. Som informantene poengterer selv, vil økt kunnskap om

temaet legge til rette for et mer inkluderende språk og gjøre det lettere å prate om seksualitet. Mer kunnskap om skeive ungdommer og skeiv seksualitet vil også kunne trygge de ansatte og hjelpe dem med å ta faglig riktige beslutninger. Økt kunnskap kan dermed både hjelpe den ansatte i å jobbe med sitt eget språk, og også gjøre at barnevernet gir bedre tjenester (Paulsen, et al., 2020, s. 62).

En del ansatte ønsker at spørsmål rundt seksuell orientering skal bli en del av den rutinemessige undersøkelsen. Dersom den ansatte har noen konkrete spørsmål som skal stilles alle barn og unge, sikrer det at alle blir behandlet likt og at alle «fanges opp». De argumenterte for at dette kan gjøre det tryggere for den ansatte å spørre direkte, ettersom de vet at de har ledelsen i ryggen. En ansatt poengterer at denne metoden også kan signalisere hvor viktig seksuell orientering faktisk er (Paulsen, et al., 2020, s. 110-111). På den ene siden mener jeg dette kan være et godt tiltak, ettersom det tydelig vil signalisere hvor viktig seksualitet er for barns livssituasjon, og det gir også de ansatte et språk å bruke. På den andre siden kan dette bli en snarvei eller enkel utvei for de ansatte. Selv om den ansatte får et språk å bruke i akkurat disse spørsmålene, har ikke den ansatte egentlig jobbet med og utviklet sitt eget språk. Dersom rutinene for å spørre ikke henger sammen med kompetansen til å følge opp det den unge forteller, vil man ikke oppnå det man ønsker. Uten kompetansen til å følge opp det ungdommen forteller kan man risikere å usynliggjøre eller i verste fall krenke ungdommen, framfor å gi den tryggheten og anerkjennelsen de trenger (Eggebø, et al., 2019, s. 72; Paulsen, et al., 2020, s. 88).

Å inkludere rutinemessige spørsmål om seksualitet i undersøkelsesprosessen, uten at de ansatte har nok kompetanse på området, kan derfor virke mot sin hensikt. Hva hjelper det at den ansatte får vite at ungdommen er skeiv, dersom vedkommende ikke har kunnskap om hva det innebærer og hvordan det kan påvirke den unges livssituasjon? Den ansatte må altså ha kunnskap nok til å stille spørsmålene på en trygg og ikke-krenkende måte, å kunne ta imot og håndtere ungdommens eventuelle reaksjoner, og å vite hvordan ungdommens skeivhet er relevant for situasjonen. Først når kunnskapen er på plass vil standardiserte spørsmål være nyttige for den ansatte, og da kunne gi ungdommen en følelse av å bli sett, forstått og anerkjent (Eggebø, et al., 2019, s. 72).

Informantene forteller at de også skulle ønske de hadde mer kompetanse i å snakke med barn og unge om seksuell orientering. Samtidig rapporterte de ansatte som har mye kunnskap og erfaring fra dette feltet at også de synes at dette er tema som er vanskelig å ta opp og spørre

om (Paulsen, et al., 2020, s. 110). Dette kan tyde på at kompetanse ikke er nok, og som nevnt tidligere kan en god måte for den ansatte å jobbe med dette være ved å øve sammen med kollegaer (FRI, 2020; Skeiv Ungdom, 2017). Man kan imidlertid stille spørsmål ved om det er tilrettelagt for disse samtalene, ettersom informantene i Paulsen, et al. (2020) mente at standardiserte spørsmål ville gjøre det tryggere ved at de hadde «ledelsen i ryggen». På den ene siden kan dette handle om at de ansatte føler seg bundet til de allerede standardiserte spørsmålene, og er usikre på om det er rom for å gå utenfor disse. På en annen siden kan det handle om at de ansatte vegrer seg for å snakke om seksualitet generelt, og er usikre på hvordan andre vil reagere. Ettersom seksualitet er et tabubelagt tema, vil det for mange være vanskelig å prate om det, enten det er snakk om skeiv eller heterofil seksualitet (Herberg & Jóhannesdóttir, 2018, s. 114). Når seksualitet ikke tematiseres på arbeidsplassen, hverken på fagmøter eller i retningslinjene, kan selve arenaen og rutineene gjøre hele tematikken mindre tilgjengelig. Dette vil gjøre det vanskeligere for den ansatte å jobbe med sitt eget språk, og vil kreve at man tørr å si ifra. Her kan det være nyttig å starte med å jobbe med egne og andres holdninger, slik som det er presentert i kapittel 4. Når holdningene reflekterer tematikkens viktighet, vil det også bli enklere å jobbe med språket.

5.3 Usynlig eller selvlysende

Ungdommene i Paulsen, et al. (2020) sin undersøkelse fortalte om sine erfaringer fra møter med barnevernet. Noen opplevde å bli møtt med både annerkjennelse og forståelse knyttet til sin seksualitet, men de fleste fortalte om uvitenhet og ikke-tematisering. Flere fortalte om konflikter og mislykkede tiltak de selv mener kunne vært unngått dersom den ansatte i barnevernet hadde hatt mer kompetanse og turte å spørre. Når den ansatte i barnevernet ikke klarer å se helheten i en sak kan det føre til usynliggjøring og manglende annerkjennelse, i tillegg til mindre gunstige tiltak for barna og ungdommene (Paulsen, et al., 2020, s. 87-88).

Ungdommene poengterer også at det er bedre å være ærlig og innrømme at man ikke har så mye kunnskap om temaet, enn at man unngår å snakke om det. Taushet og usynliggjøring hindrer ungdommene i å være åpne om sin seksuelle legning og de utfordringene de eventuelt står ovenfor. Flere forteller at de visste at den ansatte hadde skjont at de var skeive, men den ansatte valgte allikevel å ikke ta det opp. Dette kan føre til mye usikkerhet, og et inntrykk av at ungdommens seksualitet er tabu og noe man ikke burde prate høyt om. Ved å unngå å prate om seksualitet kan ungdommens skeivhet framstilles som noe uviktig eller ugyldig (Paulsen, et al., 2020, s. 104-105).

På den andre siden er det noen av ungdommene som forteller at den ansatte i barnevernet ble litt for nysgjerrig og opptatt av deres skeive seksualitet. De forteller om ansatte som stiller for pågående spørsmål, og graver for mye. Ungdommene poengterer at «selv om det er viktig å bli sett og anerkjent for den man er, så trenger ikke alt å handle om at man er skeiv» (Paulsen, et al., 2020, s. 94). Disse tilfellene er eksempler på situasjoner der ungdommer blir «selvlysende», på bakgrunn av sin skeive identitet. Deres seksuelle orientering blir sett på som noe så spesielt og unikt, at den ansatte legger alt fokuset på denne identitetsdelen av ungdommen. Som skeiv kan man altså oppleve å være både usynlig og selvlysende (Eggebø, et al., 2019, s. 30). På den ene siden blir deres skeive seksualitet behandlet som noe uviktig og tabubelagt, mens på den andre siden blir deres seksualitet det eneste viktige ved dem (Eggebø, et al., 2019, s. 30; Paulsen, et al., 2020, s. 94).

Om en ungdom er usynlig eller selvlysende vil henge tett sammen med de holdningene og det språket den ansatte møter ungdommen med. Med et inkluderende språk vil man samtidig gi uttrykk for positive holdninger ovenfor skeive ungdommer og skeiv seksualitet, ettersom dette språket signaliserer at man er en åpen og aksepterende voksen som er bevisst den regjerende heteronormen (Bufdir, 2020b; FRI, 2020). Å ha et inkluderende språk er noe man må øve på, ettersom heteronormen og tatt-for-gitt-språket sitter dypt i oss alle. Dette betyr imidlertid ikke at man må unngå å snakke om seksualitet med ungdommer fram til man mestrer den nye talemåten. Ungdommene i Paulsen, et al. (2020) uttrykker som sagt at det er bedre å innrømme at man ikke har så mye kunnskap om dette temaet, enn å unngå å prate om det i det hele tatt (Paulsen, et al., 2020, s. 104). Denne ærligheten vil også kunne hjelpe den ansatte med å jobbe med sitt eget språk i fellesskap med ungdommen. Å forsøke å gå inn i en treleddet relasjon, med åpenhet og ærlighet om sin egen manglende kompetanse, vil kunne gi ungdommen en bekreftelse på at deres seksualitet både er viktig og anerkjent. Dette vil øke sjansen for at ungdommen velger å fortelle om sin egen seksualitet, og den ansatte vil dermed få erfaring i å delta i disse samtalene, uten et press om å ha den riktige kompetansen. Ved å fokusere på ungdommens identitet og hva deres skeivhet betyr for dem, vil ungdommen hverken bli usynlige eller selvlysende, men *synlige* (Eggebø, et al., 2019, s. 30; Paulsen, et al., 2020, s. 105).

6. Står homotoleransen i veien for kompetansehevingen?

Som Paulsen, et al. (2020) skriver kan det virke som at barnevernet har en holdning som tilsier at seksualitet er utenfor barnevernets mandat, og derfor unngår temaet (Paulsen, et al., 2020, s. 21). Ved hjelp av heteronormativiteten har man også en tatt-for-gitt antakelse om at alle er heterofile, og seksualitet kan dermed virke enda mindre relevant ettersom det å være heterofil blir ansett som det normale (Hegna, 2007, s. 50). Når vi toppe det hele med homotoleranse, blir det tydelig at de skeive ungdommene faller utenfor, men hvorfor er det slik? Hvorfor har vi en minoritetsgruppe som står ovenfor både minoritetsstress, homonegativitet og den daglige påkjenningen av å være annerledes, uten at det tematiseres godt nok i hverken forskning, på utdanningene eller på arbeidsplassen?

Det kan virke som at mange lener seg på homotoleransen og de rettighetene skeive har fått de siste årene, og tenker at det ikke er så utfordrende å vokse opp og leve som skeiv lenger. Dette ble synlig gjennom Paulsen, et al. (2020) sin rekrutteringsprosess, der de hadde store vansker med å få engasjert barneverntjenestene i undersøkelsen (Paulsen, et al., 2020, s. 21). Dersom Paulsen et, al. (2020,) har rett, og skeive barn og unge er overrepresentert i barnevernet, kan dette være ganske foruroligende. I tillegg har under halvparten av deres informanter tatt opp temaet seksuell orientering i samtaler med barn og unge, selv når informantene i hovedsak er skeive selv eller har et personlig engasjement til temaet (Paulsen, et al., 2020, s. 21 og 54). Med denne holdningen kan man lure på om vi tar skeives identitetsutvikling og de utfordringene det medfører alvorlig nok.

Med økt kunnskap om skeiv seksualitet vil de ansatte antagelig kunne se relevansen av temaet for den barnevernfaglige praksisen, som igjen kan føre til endrede holdninger og et mer inkluderende språk (Ohnstad, 2010, s. 234; Paulsen, et al., 2020, s. 69). Utfordringen er muligheten for at homotoleransen står i veien for denne kompetansehevingen, ved at den ansatte ikke er klar over alvoret. Dersom mange går med tanken «er det ikke nok med pride-feiringen hver juni?», så vil de antakelig ikke legge noen stor innsats i å lære seg noe mer. De vet ikke at de trenger mer kunnskap, ettersom homotoleransen tilsier at skeive har det bedre enn noen gang. Manglende bevissthet og kompetanse om viktigheten av å snakke om seksualitet i barnevernet, og hvordan man gjør det, kan føre til diskriminerende praksiser, som kan oppleves både uforståelige, urettferdige og krenkende. Samtidig kan det å la vær å prate om og tematisere det ubevisst støtte opp under det heteronormative og de tatt-for-gitt-hetene det medfører (Paulsen, et al., 2020, s. 104-105). I det yrkesetiske grunnlagsdokumentet

presiseres det at barnevernspedagogen skal anerkjenne ulikheter, og for å gjøre dette er den ansatte nødt til å ha kompetanse på det aktuelle området. Å gjemme seg bak homotoleransen kan på den måten bryte med retningslinjene til den ansatte om å anerkjenne ulikheter, og heller bidra til usynliggjøring og ugyldiggjøring av forskjeller og mangfold.

Avslutning

I denne oppgaven har jeg tatt utgangspunkt i problemstillingen: *Hvordan kan ansatte i barneverntjenesten jobbe med eget språk og egne holdninger til skeive ungdommer og skeiv seksualitet?* Gjennom oppgaven har jeg trukket fram flere elementer som kan hjelpe den ansatte, og det kan se ut til at økt kunnskap og erfaringer er temaene som går igjen. Med økt kunnskap vil den ansatte få et språk å bruke i samtalene om skeiv seksualitet, og en større forståelse for hvordan tatt-for-gitt-heter i språket og holdningene våre vil påvirke skeive ungdommer. Erfaringer vil gjøre den ansatte tryggere i møtet med skeiv seksualitet, noe som igjen vil kunne påvirke både de holdningene man har og det språket som brukes.

Som ansatt i barneverntjenesten har man god kompetanse på å jobbe med barn og unge. Det å klare å se de skeive ungdommenes behov handler om akkurat det samme som å se en heterofil ungdoms behov. Man må ha kunnskap om livssituasjonen den skeive ungdommen står i, på samme måte som man allerede har kunnskap om hva andre ungdommer står i. Gjennom utdanning og erfaring i arbeidslivet får den ansatte i barneverntjenesten kunnskap og kompetanse til å kunne møte barn og unge i de verst tenkelige situasjoner. Dersom en ungdom forteller om vold, klarer den ansatte å beholde roen og stille de riktige spørsmålene. Hvorfor er det lettere å prate med ungdom om vold, enn det er å prate om hvem de er forelska i? Jeg tror dette henger tett sammen med samfunnets homotoleranse og manglende kompetanse på området. Fra vi møter opp på studiestedet blir vi opplært i hvordan vi kan møte og prate med barn og unge som lever under omsorgssvikt, og når situasjonen oppstår *vet* vi hva vi skal gjøre. Det er vanskelig, men vi har kunnskap vi kan lene oss på, skjemaer vi kan følge, og erfaringer som gjør oss tryggere for hver gang. For å kunne møte de skeive ungdommene med de «riktige» holdningene og det inkluderende språket trenger vi derfor kunnskap og erfaringer vi kan lene oss på i også disse situasjonene. Vi må se forbi homotoleransen og innse at kompetanseheving er nødvendig.

Referanser

- Anderssen, N., & Malterud, K. (2013). *Seksuell orientering og levekår*. Bergen: Uni Helse, Allmenntmedisinsk forskningsenhet.
- Anderssen, N., & Slåtten, H. (2008). *Holdninger til lesbiske kvinner, homofile menn, bifile kvinner og menn og transpersoner (LHBT-personer). En landsomfattende representativ spørreundersøkelse*. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Anderssen, N., Liliana, B., Olaniyan, O. S., & Malterud, K. (2016). *Kartlegging av levekår blant lesbiske, homofile, bifile og transpersoner. Et indikatorsett for ti års oppfølging*. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100). I *Norges lover*.
- Bjørkman, M. (2012). *Lesbisk selvillit - Lesbisk helse. Udfordringer og mestringsstrategier hos lesbiske kvinner* (Doktoravhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Buudir. (2020a, Juli 27). Holdninger til lhbtqi-personer. Hentet fra Buudir: https://www.buudir.no/Statistikk_og_analyse/lhbtqi/Holdninger/
- Buudir. (2020b, September 21). Miniguide om inkluderende språk. Hentet fra Buudir: https://buudir.no/lhbt/Inkluderende_praksis_Tips_og_rad/Miniguide_om_inkluderende_sprak/
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Eggebø, H., Stubberud, E., & Anderssen, N. (2019). *Skeive livsløp. En kvalitativ studie av levekår og sammensatte identiteter blant lhbtis-personer i Norge*. Bodø: Nordlandsforskning.
- Eggebø, H., Stubberud, E., & Karlstrøm, H. (2018). *Levekår blant skeive med innvandrerbakgrunn*. Bodø: Nordlandsforskning.
- Eide, S. B., & Skorstad, B. (2016). *Etikk - til refleksjon og handling i sosialt arbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Fladmoe, A., Nadim, M., & Birkvad, S. R. (2019). *Erfaringer med hatytringer og hets blant LHBT-personer, andre minoritetsgrupper og den øvrige befolkningen*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- FO. (2019). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere*. Fellesorganisasjonen for barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere.
- Follesø, R. (2019). Risiko, svev og tilhørighet. Hvilken betydning har ordene vi bruker i en barnevernsfaglig sammenheng? I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, & K. Mevik (Red.), *Barnevernspedagog: En grunnbok* (s. 113-122). Oslo: Universitetsforlaget.

- Fosshagen, K. (2017, November 21). Tabu. Hentet fra Store Norske Leksikon: <https://snl.no/tabu>
- FRI. (2020). Hvordan snakke om kjønn og seksualitet med barn og unge? Hentet fra lhbtbarnevern: <https://lhbtbarnevern.no/temaoversikt/hvordan-snakke-om-kjonn-og-seksualitet-med-barn-og-unge/>
- Hasund, I. K. (2020). "Jævla homo!" Om gruppebaserte skjellsord. *Dembra*, (3), 30-45. Hentet fra https://dembra.no/no/wp-content/uploads/sites/2/2020/11/Dembra_artikkelsamling_artikkel-2.pdf
- Hegna, K. (2007). *Homo? Betydningen av seksuell erfaring, tiltrekning og identitet for selvmordsforsøk og rusmiddelbruk blant ungdom. En sosiologisk studie* (Doktoravhandling) Oslo Metropolitan University: Oslo
- Herberg, E. B., & Jóhannesdóttir, H. (2018). *Kunnskap og læring i praksis: fra student til profesjonell sosialarbeider*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Herek, G. M. (1984). Beyond "Homophobia": A Social Psychological Perspective on Attitudes Towards Lesbians and Gay Men. I J. P. De Cecco, *Homophobia: An Overview* (s. 39-55). New York: The Haworth Press.
- Legate, N., Ryan, R. M., & Weinstein, N. (2012, Mars). Is Coming Out Always a "Good Thing"? Exploring the Relations of Autonomy Support, Outness, and Wellness for Lesbian, Gay, and Bisexual Individuals. *Social Psychological and Personality Science*, Vol.3 (2), 145-152.
- Malterud, K., & Anderssen, N. (2014). *Helse blant lesbiske og bifile kvinner i Norge*. Bergen: Uni Research Helse.
- Meyer, I. H. (2003, September). Prejudice, Social Stress, and Mental Health in Lesbian, Gay, and Bisexual Populations: Conceptual Issues and Research Evidence. *Psychological bulletin*, vol. 129 (5), 674-697.
- Ohnstad, A. (2008). *Lesbiske identiteter - skeive bevegelser* (Doktoravhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Ohnstad, A. (2010). Holdninger - i et skeivt lys. I T.-J. Ekeland, O. Iversen, G. Nordhelle, & A. Ohnstad, *Psykologi for sosial- og helsefag* (s. 231-246). Oslo: Cappelen akademisk.
- Olkowska, A., & Landmark, B. (2016). *Miljøterapi: Prinsipper, perspektiver og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Paulsen, V., Svendsen, S., Tøndel, G., Kaasbøll, J., Ådnanes, M., Thaulow, K., & Midtgård, T. (2020). *Skeive barn og unge i barnevernet: En studie av barnevernets praksis og tilnærminger*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.

- Røthing, Å., & Svendsen, S. H. (2009). *Seksualitet i skolen. Perspektiver på undervisning*. Oslo: Cappelen Damm.
- Røthing, Å., & Svendsen, S. H. (2010). Homotolerance and Heterosexuality as Norwegian Values. *Journal of LGBT Youth*, 7(2), 147-166.
- Skeiv Ungdom. (2017). *Identitet, kjønn og seksualitet*. Oslo: Skeiv ungdom.
- Skjervheim, H. (1996). Deltakar og tilskodar. I H. Skjervheim, *Deltakar og tilskodar og andre essays* (ss. 71-87). Oslo: Aschehoug.
- Stokke, M., Lundhaug, K., Hanneren, G., Solberg, A., & Steinland, V. (2018). *Skeives levekår i Agder: En kvantitativ og kvalitativ kartlegging*. Lillehammer: Østlandsforskning.
- Støren, K., Rønning, E., & Gram, K. (2020). *Livskvalitet i Norge 2020*. Oslo/Kongsvinger: SSB.
- Svendsen, S. H., Stubberud, E., & Djupedal, E. F. (2018). Skeive ungdommers identitetsarbeid: SKAM etter homotoleransen. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, Vol. 42 (3), 162-183.
- Svendsen, S., & Paulsen, V. (2019). *Rosa kompetanse barnevern. Evaluering av kompetansehevede tiltak*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Synnes, O., & Malterud, K. (2019). Queer narratives and minority stress: Stories from lesbian, gay and bisexual individuals in Norway. *Scandinavian Journal of Public Health*, Vol.47 (2) 105-114.
- Tjora, A. (2018, juni 29). Norm. Hentet fra Store Norske Leksikon: <https://snl.no/norm>

Vedlegg 1

Selvvalgt pensum Bachelor i Barnevern 2021

Bacheloroppgaven bvuh3900

FORFATTER	TITTEL	FORLAG	ÅR	KAP./ SIDE	SIDE- TALL
Eggebø, H., Stubberud, E., & Anderssen, N.	Skeive livsløp. En kvalitativ studie av levekår og sammensatte identiteter blant lhbtis-personer i Norge	Nordlandsforskning	2019	Kapittel 1-8	85
Fladmoe, A., Nadim, M. & Birkvad, S. R	Erfaringer med hatytringer og hets blant LHBT-personer, andre minoritetsgrupper og den øvrige befolkningen	Institutt for samfunnsforskning	2019	Kapittel 1-7	100
Hegna, K.	Homo? Betydningen av seksuell erfaring, tiltrekning og identitet for selvmordsforsøk og rusmiddelbruk blant ungdom. En sosiologisk studie	NOVA - Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring	2007	Kapittel 1-4	54
Herek, G.M.	Beyond "Homophobia": A Social Psychological Perspective on Attitudes Towards Lesbians and Gay Men	The Haworth Press	1984	Side 39-55	16

Meyer, I. H.	Prejudice, Social Stress, and Mental Health in Lesbian, Gay, and Bisexual Populations : Conceptual Issues and Research Evidence	Psychological bulletin	2003	Side 674-697	23
Paulsen, V., Svendsen, S., Tøndel G., Kaasbøll, J., Ådnes, M., Thaulow, K., & Midtgård T.	Skeive barn og unge i barnevernet: En studie av barnevernets praksis og tilnæringer	NTNU Samfunnsforskning	2020	Kapittel 1-9	176
Røthing, Å., & Svendsen, S. H.	Homotolerance and Heterosexuality as Norwegian Values	Journal of LGBT Youth	2009	Side 147-166	19
Svendsen, S. H., Stubberud, E., & Djupedal, E. F.	Skeive ungdommers identitetsarbeid: SKAM etter homotoleransen.	Tidsskrift for kjønnsforskning	2018	Side 162-183	21
Synnes, O., & Malterud, K.	Queer narratives and minority stress: Stories from lesbian, gay and bisexual individuals in Norway	Scandinavian journal of public health	2019	Side 105-114	9
TIL SAMMEN:					503